

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P.G. och **A.G.** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet till domstolen eller till lantmäteriet för fortsatt handläggning. Om målet återförvisas till lantmäteriet har **P.G.** och **A.G.** yrkat att målet inte ska handläggas av lantmäteriet i Sundsvall samt att den utredning som lantmäteriet har tagit fram på uppdrag av bolaget redovisas. Om målet återförvisas till mark- och miljödomstol har de yrkat att målet ska handläggas av en annan domare.

P.G. och **A.G.** har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska hålla syn på platsen.

E.ON Energidistribution AB har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P.G. och **A.G.** har i huvudsak utvecklat sin talan på samma sätt som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg:

Överklagandet till mark- och miljödomstolen avsåg sex olika beslut som lantmäteriet fattade, men domstolen tog inte ställning till alla dessa. Klagandena fick inte heller möjlighet att bemöta bolagets sista inlaga innan mark- och miljödomstolen avgjorde målet. Vidare var det fel av domstolen att inte hålla syn på platsen. Dessa brister utgör rättegångsfel som innebär att målet ska återförvisas till mark- och miljödomstolen.

Klagandena ifrågasätter huruvida det är korrekt att miljöbalkens bestämmelser om lokalisering, försiktighetsmått och resurshushållning inte ska beaktas när ledningsrättsansökan grundas på ett lagakraftvunnet koncessionsbeslut. Klagandena ifrågasätter om det finns tillräckligt underlag för att bedöma om ledningens sträckning

över deras fastighet innebär en lämplig lokalisering och resurshushållning, särskild vad gäller stolpe nr 47.

Av 3 kap. 4 § miljöbalken följer att jordbruksmark bara får tas i anspråk under förutsättning att ingen annan mark finns att tillgå. Bevisbördan ligger på bolaget som ska redovisa alternativa lokaliseringar och motivera varför den specifika platsen har valts.

I dagsläget finns det två stolpar och sex snedstag som täcker en stor del av åkerholmen och försvårar brukandet av ängsmarken. Lokaliseringen påverkar dessutom landskapsbilden då dessa två stolpar framträder tydligt i landskapet där det tidigare inte fanns några stolpar alls. Bolagets påstående om att ett spann mellan stolpe 45 och 47 skulle vara tekniskt omöjligt förefaller inte sannolikt eftersom det finns ett spann som är mer än 100 meter längre mellan stolparna 44 och 45 som sträcker sig över älven. Bolaget har gjort gällande att orsaken till att de behövde bygga ledningen till stor del ute i klagandenas bästa åker var på grund av elsäkerhetsföreskrifter. Detta är dock fel, vilket klagandena även har visat genom den utredning som getts in. Det hade varit möjligt att placera ledningsstolparna på skogsmark.

E.ON Energidistribution AB har i huvudsak utvecklat sin talan på samma sätt som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg:

Bolaget anser att det vanligtvis finns utrymme i ett ledningsrättsärende att göra en närmare prövning av stolparnas placering även om ledningens sträckning är fastställd i ett koncessionsbeslut. I det nu aktuella fallet finns dock inte detta utrymme. Koncessionsbeslutet innehåller visserligen inte någon uttrycklig föreskrift om stolparnas närmare placering. Lokaliseringen av de stolpar som klagandena har ifrågasatt är emellertid en direkt konsekvens av att ledningen enligt koncessionsbeslutet ska korsa Svenska kraftnäts 400 kV ledning på just denna plats. För att den nu aktuella ledningen ska kunna korsa Svenska kraftnäts ledning på föreskriven plats och samtidigt hålla nödvändigt säkerhetsavstånd till övriga befintliga ledningar är det inte möjligt med en annan placering av vinkelstolpen. Därtill kommer att det föreligger stora höjdskillnader på platsen vilket nödvändiggjort placeringen av

Fredrik hade fått. Han informerade då både Fredrik och Magnus om fyndet av den sällsynta blomman Finnögontröst och han visade dom var på åkerholmen några exemplar har återfunnits.

Sedan hörde han inget mer från lantmätaren förrän den 25 september då det kom ett brev med underrättelse om ledningsbeslut och förtida tillträde fattat den 23 september. När han läste detta beslut och tog del av värderingsprotokollet så framgick det helt plötsligt att stolpplaceringen tydligen hade ändrats. Då skulle de ersättas för fyra stag som låg inom zonen 2-3 meter från åkerkant men samtidigt framgick det av beskrivningen att bara ett stag skulle komma att ligga utanför åkerholmen. Noterbart var också det faktum att ingen stolpe nr 46 hade ersatts! Bara 4 stag.

När han sedan den 8 oktober följde med den lokala svenska byggchefen (Mattias som jobbar åt Josia) så hade Mattias svårt att förklara var stolpen på åkerholmen skulle placeras och de tittade på käpparna som Zelinskis tidigare i våras hade satt ut. Samtidigt pratade han om att eventuellt flytta upp stolpen längre in på åkerholmen. Dagen efter den 9 oktober så var det utsättare på plats och flyttade stolpens ursprungliga placering 14 meter!

Den 10 oktober kom grävmaskinen dit och började gräva bara några meter från växtplatsen med Finnögontröstar. Han blev helt förtvivlad och försökte få kontakt med någon på länsstyrelsen men ingen hade tid att komma ut utan de uppmanade honom att gå dit och tillsammans med Mattias banda upp var ögontrösten växer. Han gjorde så den 11 oktober och då förklarade Mattias på Josia att stolpen egentligen skulle varit placerad 14 meter längre söderut ute i åkern men att de beslutade att flytta in den mitt på åkerholmen. Han sa då att han inte kände till den placeringen och tyckte det var konstigt att byggchefen kunde fatta ett sådant beslut på stående fot med tanke på biotopskyddsdispensen osv. Han gick hem och bytte kläder för att sedan gå tillbaka igen. Mattias höll då på med att banda upp runt ögontröstens växtplats tillsammans med Zelinskis lokale chef vid namn Maartin. Han frågade då återigen angående stolpflytten, hur det kunde vara möjligt samt vem

Från handboken, sid.133

"Beslut om förtida tillträde Ett beslut om förtida tillträde ska föregås av ett yrkande från den som ska tillträda. LM får meddela beslut om förtida tillträde antingen

- i samband med ett ledningsbeslut som får överklagas särskilt eller*
- i samband med ett ledningsbeslut som meddelas när förrättningen avslutas eller*
- när förrättningen avslutas om särskild talan inte har fått föras mot ett tidigare meddelat ledningsbeslut.*

Om ledningsbeslutet har gjorts till en s.k. preliminärfråga och sedan har överklagats är LM förhindrad att besluta om förtida tillträde. I dessa fall ankommer det i stället på MMD att meddela tillträdesbeslut. Se Handbok FBL 5.30a.1 Beslut om förtida tillträde.

Förtida tillträde får beviljas förutsatt att som det står i handboken för LL på s. 132 "ska det vara praktiskt taget uteslutet att ledningsbeslutet kan komma att ändras med anledning av ett överklagande, i vart fall i den del som är av betydelse för tillträdet. Se Handbok FBL 5.30a Förtida tillträde".

För detta ledningsbeslut finns ett lagakraftvunnet koncessionsbeslut. Därför har lantmätaren bara att pröva villkoren för bl.a. lokalisering, hänsynsregler mm utifrån det som inte redan prövats i koncessionsärendet. "Prövningen av villkoren i 6-10 §§ LL ska således begränsas och endast omfatta det som inte redan prövats i koncessionsbeslutet. "

Stolpplats 47 är placerad ute i deras åkermark trots att goda möjligheter fanns till att placera hela anläggningen utanför åkermarken i skogsmark. Detta har inte berörts överhuvudtaget i koncessionsärendet. Han har yrkat på i förrättningen att stolparna och stag inte ska placeras i åkermarken med hänvisning till lokaliserings och hushållnings samt försiktighetsprinciperna som återfinns i MB men fått avslag på det yrkandet så det kommer att överklagas.

heter. E.ON har inte uppfattat några yrkanden såvitt avser själva ledningsbeslutet och bedömer inte heller att övriga frågor omfattas av prövningen i detta mål. Bemötandet avser sålunda enbart frågorna om förtida tillträde och förskott.

Förtida tillträde

En förutsättning för förtida tillträde är att behovet av tillträde är så starkt att det tar över den avträdandes eventuella olägenheter av att tillträde sker innan ledningsbeslutet vinner laga kraft. Dessutom ska det vara praktiskt taget uteslutet att ledningsbeslutet kan komma att ändras med anledning av överklagandet i den del som är av betydelse för tillträdet. Om ledningsbeslut grundas på en linjekoncession finns i allmänhet förutsättningar för att förtida tillträde kan tillåtas (jämför prop. 1976/77:114 s. 36).

Linjekoncession för ledningen meddelades av Energimarknadsinspektionen den 28 juni 2016 (Diariernr 2014-101858). Koncessionsbeslutet omfattar två 130 kV ledningar på sträckan Nysäter-Jenåsen. Det överklagade lantmäteribeslutet avser emellertid endast en av dessa två ledningar. Ledningen ska vara färdigställd senast fem år efter det att koncessionsbeslutet vann laga kraft (Ellagen 2 kap. 16 a §). Om ledningen ska kunna färdigställas inom den i lagen angivna tiden var det nödvändigt att anläggningsarbetena kunde påbörjas utan hinder av att lantmäteribeslutet inte vunnit laga kraft. Arbetet med att anlägga ledningen har påbörjats och behov av förtida tillträde föreligger alltjämt.

Eftersom ledningsbeslutet baseras på den av koncessionsbeslutet beslutade sträckningen är det uteslutet att ledningsbeslutet kan komma att ändras i någon del som är av betydelse för det förtida tillträdet. Det kan även konstateras att det inte har framkommit några omständigheter som visar att beslutet om förtida tillträde i sig innebär några olägenheter för berörda fastighetsägare.

Förskott

Vid beslut om förtida tillträde ska förskott bestämmas med ledning av en preliminär beräkning av ersättningen. Den slutliga ersättningen får sedan inte bestämmas till ett

lägre belopp än förskottet. Förskottet utgör alltså en preliminär ersättning som baseras på en uppskattning av den skada som anläggandet av ledningen bedöms innebära för den berörda fastigheten. Slutlig ersättning bestäms av Lantmäterimyndigheten genom ett särskilt beslut när anläggningsarbetena avslutats och den faktiska skadan kan bedömas.

Det är korrekt som Klagandena uppger att E.ON gjort en preliminär beräkning av intrånget och då bedömt ersättningen till ett högre belopp än det som Lantmäterimyndigheten beslutat om. Lantmäterimyndighetens beslut om förskott har baserats på en ersättningsutredning som gjorts av Fredrik Ekedahl, SVEFA. Fredrik Ekedahl har haft tillgång till E.ON:s värdering vid sin bedömning, men har bedömt ersättningen till ett lägre belopp sedan stolpplaceringen justerats och vinkelstolpen komprimerats med anledning av synpunkter som framförts av Klagandena. Även om det skulle visa sig att den faktiska skadan överstiger den bedömda och genom förskottet reglerade skadan, så saknas skäl att ändra beslutet om förskott. Om skadan överstiger förskottet, så kommer resterande skada att regleras när Lantmäterimyndigheten fattar slutligt beslut om ersättning.

P. och A.G. har i genmäle till E.ON:s yttrande anfört bl.a. följande.

Angående Lantmäterimyndighetens beslut att bevilja förtida tillträde samt förskott

Då de funderat mycket på vad de har tvingats delta i under alla dessa år (sedan 2012) gällande kraftledningsdragningarna över deras fastighet så blir de för miljöns skull lite smått mörkrädda. Den stora frågan som återkommer hela tiden är - Vem står upp till vår natur och miljöns försvar och vem skall se till att miljöbalkens principer efterlevs? Vad händer då länsstyrelsen uppenbarligen inte tar sitt ansvar? Inte heller anser de att Lantmäterimyndigheten, Mark och miljödomstolen eller polisen tar något ansvar i frågan.

I det här fallet så har E.ON "Lovat guld och gröna skogar" till Energiinspektionen i MKB:n bara för att så enkelt som möjligt få ett positivt koncessionsbeslut, för att så fort det vunnit laga kraft sätta igång med bygget utan någon som helst tanke på miljöbalkens principer.

Ingenstans i koncessionsärendet finns det någon som helst antydning till att man avsåg att sätta upp 24 snestag och 10 stolpben på deras åkrar och ängsmarker! Istället påstods att ledningens påverkan på jordbruket blir obetydlig!

E.ON påstod vidare bl.a. att trädsiktet i Brunnsdalen skulle lämnas orört. Detta lovade man trots att stolptornet vid älven skulle vara 9 meter lägre (35 m enligt koncessionsbeslutet) än vad det i verkligheten visade sig bli (44 m). Allt detta och mycket mer därtill kan vi med facit i hand se att det inte stämde i förhållande till vad de lovade i koncessionsärendet.

De anser att de inte fått någon respons alls från Lantmäterimyndigheten när de på sammanträdena ifrågasatt varför E.ON tog deras åkrar i anspråk och bara fått till svar att E.ON bara beställde en funktionsentreprenad och att det sedan var upp till entreprenören att förlägga ledningen där de ansåg det vara bäst. Lantmätaren var ute på plats ett flertal gånger och tittade på ledningens placering mm. och denne konstaterade att ledningens påverkan på jordbruket enligt koncessionsbeslutet skulle vara obetydlig? De informerade även lantmätaren om att de kollat upp det där med elsäkerhetsföreskrifterna som E.ON påstod tvingade dem att placera stolpkomplex nr. 47 till stor del ute i deras bästa åker och visade honom på plats en alternativ lokalisering där inte en kvadratmeter av åkern behövde nyttjas. Detta utan att krocka med några elsäkerhetsföreskrifter. Trots Lantmäterimyndighetens alla utredningsresurser valde Lantmäterimyndigheten att inte gå vidare med tex. frågan om elsäkerhetsföreskrifterna trots att de konkret visat på att påståendet från E.ON:s sida var felaktigt. Det beviljades även förtida tillträde trots att lagen klart och tydligt föreskriver som en förutsättning till att förtida tillträde ska kunna beviljas är att lokaliseringen mm har behandlats i koncessionsbeslutet.

När det gäller ledning nr 1 så menar Lantmäterimyndigheten att det bara återstår att fatta beslut om vissa ersättningsfrågor samt att därefter besluta att avsluta ärendet.

Detta trots att de framfört yrkande om att de inte godkänner ledningens placering såsom den står i deras åkrar och ängar idag. Samma yrkande som gäller för ledning nr 2 vilket överklagats och som de håller på med nu i detta ärende.

Yrkanden

1. Eftersom hela ärendet är så komplext knutet till frågan om koncessionsbeslutets verkan så yrkar de på att den miljödomstol som har de bästa kvalifikationerna samt erfarenhet gällande koncessionsbeslutsärenden också ska ta över frågan. De yrkar således på att Nacka miljödomstol fortsättningsvis tar över hela ärendet.
2. De yrkar på att syn ska hållas på plats för att domstolen ska kunna bilda sig en korrekt uppfattning om ledningsdragningarnas påverkan innan beslut fattas.
3. De yrkar på att domstolen utreder samt bedömer ifall det i MKB:n finns ett tillräckligt underlag för att bedöma ifall ledningarnas sträckning över deras fastighet uppfyller kravet på lämplig lokalisering samt reglerna för en god hushållning. De har alltså 24 snestag samt 10 stolpben placerade ute i deras åkrar och ängsmarker. Motiveringen till varför stolpkomplex nr 47 väljs att placeras ute i deras bästa åker istället för att förskjutas ca 30m norrut och på så vis hamna helt utanför åkern skall bli extra intressant att ta del av. Om domstolen kommer fram till att MKB:n inte innehåller ett tillräckligt underlag så yrkar de på att ärendet återförvisas till Energiinspektionen för förnyad handläggning i den del som berör deras fastighet.
4. Som en direkt bärighet på resultatet av yrkande nr. 3 så yrkar de att domstolen ska utreda samt redovisa ifall förutsättning för förtida tillträde föreligger. Med tanke på att en förutsättning för att förtida tillträde ska kunna beslutas är att bl.a. lokalisering har behandlats samt beslutats om i koncessionsärendet. (redovisats i MKB:n). Samt att förutsättningarna till att beslutet skulle ändras är i stort sett obefintliga. En ledning som inte byggs i enlighet med MB hushållnings o lokaliseringsprinciper bör ändras annars är MB totalt verkningslös. De yrkar på att domstolen river upp förtida tillträdesbeslutet samt återförvisar ärendet till LM för förnyad handläggning.

miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt är därmed behörig domstol för att pröva överklagandet av Lantmäteriets beslut. Det har inte presenterats sådana särskilda skäl som krävs enligt 3 kap. 2 § lag om mark- och miljödomstolar för att målet ska överlämnas till annan domstol. Klagandens yrkande i denna del ska därför avslås.

Bedömning av miljökonsekvensbeskrivning

Det mark- och miljödomstolen kan pröva i ett mål gällande överklagan av beslut fattade av Lantmäteriet i en lantmäteriförrättning är enbart beslut fattade av Lantmäteriet i förrättningen. Mark- och miljödomstolen är sålunda förhindrade att pröva något annat och kan därmed inte pröva miljökonsekvensbeskrivningen i koncessionsärendet. Klagandens yrkande i denna del ska därför avvisas.

Syn

P. och A.G. har yrkat att domstolen ska hålla syn i målet. Mark- och miljödomstolen ska hålla syn på stället, om det behövs (3 kap. 5 § lag (2010:921) om mark- och miljödomstolar). Mark- och miljödomstolen gör i det aktuella fallet bedömningen att det material som ligger till grund för målet är tillräckligt och att domstolen därför inte behöver hålla syn på stället. Klagandens yrkande om syn ska därför avslås.

Tillhörigheten av samfälligheten Indals-Baggböle □ □

Frågan om Indals-Baggböle C tidigare har överförts till A kan enbart avgöras genom fastighetsbestämning. Det är Lantmäteriet som utför fastighetsbestämning och därmed är första instans för en sådan prövning varför mark- och miljödomstolen är förhindrad att pröva frågan. Klagandens yrkande i denna del ska därför avvisas.

Saken

Mark- och miljödomstolen har, till skillnad från E.ON, tolkat överklagandet som så att P. och A.G. överklagat samtliga följande tre beslut som Lantmäteriet fattat, beslut om upplåtande av ledningsrätt, beslut om förskott på den slutliga ersättningen till ägarna av A, P. och Anette

Glamsjö, samt beslut om förtida tillträde och prövningen omfattar sålunda dessa tre beslut.

För elektrisk starkströmsledning för vilken koncession fordras kan ledningsrätt upplåtas enligt 2 § första stycket p. 2 LL. Kraftledningen uppfyller det villkoret eftersom det för kraftledningen finns en nätkoncession för linje som meddelades av Energimarknadsinspektionen den 28 juni 2016 (Diariernr 2014-101858). Koncessionsbeslutet omfattar två 130 kV ledningar på sträckan Nysäter-Jenåsen. Beslutet gällande koncessionen har vunnit laga kraft.

I 6 § LL stadgas det att ledningsrätt inte får upplåtas om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på något annat sätt, eller om olägenheterna av upplåtelsen från allmän synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas. När ledningsrätt söks, som i förevarande fall, för en ledning som erhållit nätkoncession enligt bestämmelserna härom i ellagen (1997:857) begränsar det enligt 11 § LL den prövning som ska göras enligt 6 § LL eftersom vad som föreskrivits i koncessionsbeslutet om ledningens framdragande ska gälla. Om den koncessionerade sträckningen är tydligt bestämd i koncessionsbeslutet går det inte att pröva någon annan sträckning. Vad som däremot inte tydligt bestämts i koncessionsbeslutet kan då bli prövat i ledningsrättsbeslutet och i förevarande fall omfattar detta ledningsstolparnas placering.

Enligt 12 § första stycket LL får mark tas i anspråk på fastighet, om det inte orsakar synnerligt men för fastigheten. Av andra stycket samma lagrum framgår att fastigheten är skyldig att avstå utrymme även om synnerligt men uppkommer, om ledningen är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt eller om den enligt beslut av koncessionsmyndighet ska dras fram över fastigheten.

Av vad som framkommit i målet gör mark och miljödomstolen den bedömningen att upplåtelsen av utrymme för kraftledningen, inklusive stolparnas placering, inte kan anses orsaka synnerligt men för A. Redan på denna grund kan ledningsrätt således upplåtas. Även om synnerligt men skulle uppstå pga.

upplåtelsen av utrymme för kraftledningen är A ändå skyldig att avstå utrymme enligt 12 § andra stycket LL, eftersom koncessionsmyndigheten har beslutat att kraftledningen ska dras fram över fastigheten.

Lantmäteriet får meddela beslut om förtida tillträde i samband med ett ledningsbeslut som får överklagas särskilt. Detta är fallet i detta ärende varför det finns möjlighet för Lantmäteriet att fatta beslut om förtida tillträde. Förtida tillträde får medges endast om det på grund av särskilda omständigheter är lämpligt. Det innebär att en grundläggande förutsättning för förtida tillträde är att behovet av tillträde är så starkt att det tar över den avträdandes eventuella olägenheter av att tillträde sker innan ledningsbeslutet vunnit laga kraft. Dessutom ska det vara praktiskt taget uteslutet att ledningsbeslutet kan komma att ändras med anledning av ett överklagande, i vart fall i den del som är av betydelse för tillträdet. Ledningen ska vara färdigställd senast fem år efter det att koncessionsbeslutet vann laga kraft (Ellagen 2 kap. 16 a §). Det får anses vara av stort allmänt intresse att ledningen ska kunna färdigställas inom den i lagen angivna tiden Vad P. och A.G. anfört mot förtida tillträde kan inte anses utgöra en avsevärd olägenhet för dem som sakägare. Eftersom Energimarknadsinspektionen har beslutat om den sträckning som ledningen ska ha, är det praktiskt tagit uteslutet att ledningsbeslutet kan komma att ändras med anledning av överklagandet, i vart fall i den del som är av betydelse för tillträdet.

Lantmäteriet ska som villkor för förtida tillträde föreskriva att förskott på den slutliga ersättningen ska betalas samt att säkerhet ska ställas för återstående ersättning jämte ränta samt för eventuellt skadestånd som kan komma att betalas om ledningsbeslutet eller beslutet om förtida tillträde ändras. Detta krav är uppfyllt i det beslut om förskott på ersättningen som Lantmäteriet fattat. Storleken av förskottet ska bedömas med ledning av en preliminär beräkning av ersättningen enligt reglerna i 13 § LL för den egendom som berörs. Den slutliga ersättningen får sedan inte bestämmas till ett lägre belopp än förskottet. Detta gäller dock endast om tillträde har skett eller om förskottet ändå har betalats. Den slutliga ersättningen bestäms alltså i samband med det slutliga ersättningsbeslutet som normalt fattas

efter att ledningen är byggd och slutbesiktning har skett. Eventuella avvikelser i intrånget jämfört med hur intrånget har bedömts vid beslut om förskott fångas då upp vid beräkning av den slutliga ersättningen. Överklagandet av beslutet om förskott på ersättning ska således avslås.

Sammanfattningsvis delar mark- och miljödomstolen Lantmäteriets bedömning att villkoren för ledningsbeslutet och beslutet om förtida tillträde är uppfyllda enligt LL samt bedömer att beslutet om förskott på ersättning är riktigt fattat. Överklagandet ska därför avslås i sin helhet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 2** (MMD- 02)

Överklagande senast den 10 september 2020. Prövningstillstånd krävs.

På mark-och miljödomstolens vägnar

Lars-Göran Bennmarker

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Lars-Göran Bennmarker, ordförande, och tekniska rådet Nils Persson.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.